

**EXPERTNÍ SKUPINA
PRO ČESKO-LICHTENŠTEJNSKÉ DĚJINY**
(Česká část Česko-lichtenštejnské komise historiků)

Rozhovor s Tomášem Kafkou

Poté, co po čtyři roky vykonával funkci velvyslance České republiky ve Spolkové republice Německo, se PhDr. Tomáš Kafka vrátil na pozici ředitele Odboru států střední Evropy Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Mimo jiné tak opětě dostal na starost bilaterální historické komise, zřizované ministerstvem, včetně Česko-lichtenštejnské komise. Samozřejmě se nelze vyhnout otázce, co všechno se za ona čtyři léta ve střední Evropě změnilo a nakolik to ovlivnilo naše vztahy s ostatními středoevropskými zeměmi a potažmo i práci komisí.

PhDr. Tomáš Kafka na prezentaci knihy Česko-lichtenštejnské vztahy v dějinách a v současnosti na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně

Pane řediteli, do funkce ředitele Odboru států střední Evropy se k radosti členů historických komisí vracíte po čtyřech letech, už jste si dokázal analyzovat, zda vstupujete do stejné řeky?

Pane profesore, předně děkuji za milé přivítání. Rád tuto příležitost využiji k tomu, abych i já pozdravil členy historických komisí. I mně se po našich radostech a občasných administrativních strastech, které nám naše spolupráce přinášela, častokrát zastesklo.

Co se samotné střední Evropy a případných posunech v jejím fungování či vnímání týče, dovolím si namísto delší bilance odpovědět formou menšího bonmotu. Když jsem se na post ředitele Odboru států střední Evropy poprvé vracel v roce 2014, pokusil jsem se změny ve střední Evropě a její více či méně cílené emancipační pokusy na západoevropském mainstreamu vystihnout drobnou úpravou jména odboru na Odbor výstřední Evropy. Když se dnes, po svém návratu z Berlína dívám kolem sebe, mám pocit, že nikoliv střední Evropa, ale její okolí je značně výstřední. Na mém nasazení pro střední Evropu to však nic nemění.

V čem jsou historické komise při ministerstvu zahraničních věcí i po pětatřiceti letech od pádu komunistického režimu ještě důležité a v čem podle Vašeho názoru svou roli naopak vyčerpaly?

Komise historiků ve svých počátcích tak trochu dublovaly práci ministerstev, zejména pokud šlo o senzitivní záležitosti, které zpravidla měly historické kořeny. Ostatně nesmíme zapomenout, že většina zemí střední Evropy prošla ve 20. století řadou zásadních politických změn. Po pádu železné opony bylo zapotřebí se s tímto dědictvím vyrovnat. Ať už šlo o nacistické dědictví, nebo o dědictví komunistické, výsledkem byly velké ztráty a proto bylo zapotřebí, abychom se jejich ohledáváním a částečně i nápravou nevratných škoda zabývali pokud možno cestou partnerského dialogu a spolupráce. Zejména pro ten partnerský dialog byly ministerstva zahraničních věcí v případě potřeby zřizovány komise historiků. Za sebe mohu říci, že se jednoznačně osvědčily!

Ovšem nejen krizovým modem jsou živы komise historiků. Jak následné, z hlediska bilaterálních relací neproblémovější vztahy ukázaly, je zapotřebí mít pro zdravý vývoj v každém regionu i předměty pozitivního zájmu. V opačném případě společně hrozí lhostejnost a ztráta povědomí o vlastní sounáležitosti. A i v této disciplíně, nazývejme ji třeba kulturně-motivační péče o společné historické dědictví, se komise historiků osvědčily a nadále osvědčují. Z mého pohledu úředníka, který má na starost zájmy veřejnosti, tak vlastně nemůže být o vyčerpání role komisí ani řeč. Leda že by historici sami ztratili chuť ve společném bádání pokračovat.

Jste vystudovaný historik, ale také básník. Je vysoce postavenému diplomatovi v jeho každodenní práci užitečné historické vzdělání? A jak je tomu s poezií? A v čem Vám toto rozkročení třeba komplikuje život?

Historik jsem již delší dobu nepraktikující, pokud vůbec, ale jako básník či alespoň autor kontinuálního deníku ve verších se nemohu práci se slovem vynachválit. Ačkoliv stále více žijeme ve světě, kde tón udávají činy a nikoliv slova, musím přiznat, že mi přináší uspokojení, když se mi podaří některé ty činy pro sebe a své přátele alespoň zveršovat. Dnešní dění nemusí vždy dávat smysl, ale je prima, když vydá alespoň na verš.

A změnila se dnešní diplomacie od dob těsně po revoluci, kdy úřady velvyslanců nejednou zastávali možná i zdánlivě poněkud nepraktičtí profesori historie typu Richarda Pražáka nebo Františka Halase?

Diplomacie byla v dobách poklidného globalizovaného srůstání, tedy zhruba tak od konce studené války až do prvních ruských agresí vůči svým bezprostředním sousedům dosti podceňována a nezřídka považována za zbytnou. Říkalo se, že by na všechno vystačilo pár manažerů a kvalitní mediální zpravodajství. Nárůst konfliktů ve světě a již brutální návrat války do Evropy však ukázal, že ani média, ani super-manažéři na éru nových globálních konfliktů zdaleka nestačí. Nezřídka se spíše sami stávají oběťmi těchto konfliktů.

Diplomaté samo sebou žádné zázraky sami nedokáží. Přesto se vládám evidentně hodí mít kompetentní a komunikačně zdatné pomocníky, kteří mohou pomoci díky své expertíze či úsilí konflikty deescalovat, či dokonce překonávat. Někdy stačí lepší pochopení celé situace, někdy lepší pochopení té či které osobnosti. Metody mohou být různé. Rozhodně proto nelze říci, že by se nepraktičtí profesori v dnešní diplomacii neuplatnili. Konkrétní jména ale uvádět nebudu.

Po dobu čtyř let jste působil jako velvyslanec ve Spolkové republice Německo a Německem se ostatně zabýváte dlouhodobě. Jakou roli dnes sehrává Německo? Existuje vůbec jednotná „německá kultura“, anebo Berlín, Mnichov, Mohuč, Hamburg, ale třeba i Vídeň nebo Curych, reprezentují zcela různorodé kulturní světy?

Na tuto otázku nelze odpovědět ani stručně, ani nijak zvlášť pointovaně. Dnešní Německo je značné různorodé a jak to vypadá, bude časem ještě různorodější. Vždyť i samotný Berlín má několik tváří, a ne všechny jsou pro samotné Berličany stravitelné. Jedno je ale jasné, zabývat se Německem se vyplatí a to nejen Němcům samotným, ale i nám jeho bližších či vzdálenějším sousedům. Spoluprací a dialogem s Německem se zpravidla dozvíme ledacos i o sobě samých. Poválečné Německo se totiž naučilo být otevřené a vůči svému okolí vnímavé. Tedy alespoň v rámci možností.

A čím je v rámci německy hovořícího prostoru specifické Lichtenštejnsko?

Lichtenštejnské knížectví je už svým těsným propojením historie státu a knížecí rodiny unikátní, ovšem kořeny rodiny sahají hluboko i do českých dějin a do značné míry svým prostřednictvím otevírají prostor i pro naši společnou, česko-lichtenštejnskou sebereflexi, a to v dobrém i ve zlém, přičemž unikátní je, že česká strana v této konstelaci představuje ten větší, orientační celek.

Lze vůbec ještě o střední Evropě hovořit jako o geografickém prostoru do značné míry ovlivňovaném německou kulturou, jak tomu bylo po staletí? Anebo je dnes kultura skutečně globální záležitostí?

O střední Evropě a její kultuře jsem si zvykl tvrdit, že zatímco je západní Evropa kolébkou revolucí a inovací, představuje střední Evropa kolébkou evoluce a improvizace. Myslím, že je i v našem takřkajícím globálním zájmu, aby německá kultura nepatřila jen do západní Evropy, kam ji po válce přiklonily vítězné mocnosti, ale aby byla i nadále silně zakořeněna ve střední Evropě. Aby zde nebyla jen na návštěvě. "

PhDr. Tomáš Kafka na prezentaci společných webových stránek Česko-lichtenštejnské komise historiků na zámku ve Valticích

Pokud by Vás „na první dobrou“ mělo napadnout jedno téma z oblasti dějin Lichtenštejnů a česko-lichtenštejnských vztahů, které by Vás skutečně osobně zajímalo a které byste Česko-lichtenštejnské komisi historiků rád zadal nebo se na ně zeptal, které by to bylo?

Přiznávám, že mě na dějinách – zejména těch současných – nejvíce zajímají mezilidské vztahy a osobnostní profily. Zvláště po letech učení ve službách ministra Karla Schwarzenberga, za které nikdy nepřestanu být vděčen, jsem si navykl pohlížet jak na historické postavy, tak i postavy dnešní politiky prizmatem, co si při svých rozhodnutích myslely či myslí, ke komu měli zvyk se obracet pro radu a jaké měli problémy s tím, někoho proti své vůli podpořit či zradit. Přiznávám, že by mě zajímalo i zjistit, jak představitelé knížecího rodu a protagonisté první Československé republiky na sebe nahlíželi, jak byli schopni spolu komunikovat a jak moc si byli skutečně vědomi zodpovědnosti za jimi společně obývaný prostor střední Evropy.

Ptal se Tomáš Knoz